

ความเป็นมาของอักษรไทยน้อย

อักษรไทยน้อย เป็นอักษรสกุลไทย เพราะมีรูปสัณฐานตัวอักษรและอักษรวิธีเหมือนอักษรวิธีอักษรไทย แม้จะมีอักษรวิธีอักษรธรรมเข้ามาปะปนบ้าง เป็นอักษรที่ใช้อยู่ในกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาวที่อาศัยอยู่ลุ่มแม่น้ำโขง กล่าวคือทั้งอาณาจักรล้านช้าง (สปป.ลาว) และภาคอีสานของไทยบางส่วน โดยมีศูนย์กลางวัฒนธรรมอยู่ที่เมืองหลวงพระบางและเมืองเวียงจันทน์ โดยใช้ตัวอักษรไทยน้อยเป็นอักษรทางราชการที่จัดบันทึกเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นคดีโลก เช่น หนังสือราชการ (ใบบอกหรือลายจุ่ม) กฎหมาย วรรณกรรมนิทาน เป็นต้น ส่วน คดีธรรมหรือเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา เช่น พระธรรมคัมภีร์ ชาดก คาถาอาคม เป็นต้น จะใช้อักษรธรรมในการบันทึก เพราะถือว่าเป็นตัวอักษรที่ศักดิ์สิทธิ์

จากการศึกษาด้านจารึกประกอบกับหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์ของนักอักษรวิทยา พบว่าอักษรไทยน้อยได้พัฒนามาจากอักษรไทยสมัยพระยาสิทธิแห่งสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๕๐-๑๘๖๑) ดังจะเห็นได้จากจารึกลายเขียนสีที่ผนังถ้ำนางอัน เมืองหลวงพระบาง (ไม่บอกศักราช) หรือศิลาจารึกพระธาตุร้างบ้านแร่ อำเภอฟังโคน จังหวัดสกลนคร (พ.ศ. ๑๘๕๓) ซึ่งเป็นจารึกในระยะแรกๆ มีรูปแบบตัวอักษรและอักษรวิธีเหมือนกับตัวอักษรของพระยาสิทธิ ระยะเวลาจาก พ.ศ. ๒๐๐๐ เป็นต้นมาพบว่า ศิลาจารึกในภาคอีสานจำนวนมากที่เขียนด้วยอักษรไทยน้อยได้คลี่คลายรูปแบบสัณฐานไปจากอักษรไทยสมัยพระยาสิทธิ แต่กลับไปมีรูปแบบสัณฐานคล้ายกับอักษรฝักขามของอาณาจักรล้านนามากขึ้น ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าอาณาจักรล้านช้างมีความใกล้ชิดกับอาณาจักรล้านนาและสืบทอดวัฒนธรรมมาจากอาณาจักรล้านนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา เช่น สมัยพระเจ้าวิสุทธราชที่ได้ฟื้นฟูและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเถรวาทจากเชียงใหม่ ในสมัยพระเจ้าโพธิ์สาลราช พระโอรสของพระเจ้าวิสุทธราก็ได้อภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงเมืองเชียงใหม่ และได้ขอพระเถระจากเชียงใหม่คือ พระเทพมงคลกับบิรवारพร้อมทั้งพระธรรมคัมภีร์ ๖๐ คัมภีร์ไปเผยแผ่ที่อาณาจักรล้านช้างด้วย และในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชพระโอรสของพระเจ้าโพธิ์สาลราช ได้เสด็จไปครองเมืองเชียงใหม่อยู่ระยะหนึ่ง (พ.ศ. ๒๐๕๑-๒๐๕๓) เมื่อพระเจ้าโพธิ์สาลราชสวรรคตก็ได้กลับไปครองอาณาจักรล้านช้าง พร้อมทั้งได้นำเอาพระพุทธรูปและพระธรรมคัมภีร์ ตลอดจนนักปราชญ์ราชบัณฑิต และช่างฝีมือกลับไปด้วย จึงเป็นไปได้ว่าอักษรฝักขามของล้านนาจึงเข้ามามีอิทธิพลต่ออักษรไทยน้อย ซึ่งอักษรฝักขามนั้นก็คลี่คลายหรือพัฒนามาจากอักษรไทยสุโขทัยสมัยพระยาสิทธิเหมือนกัน ฉะนั้นการแพร่กระจายของอักษรสุโขทัยเข้าสู่ดินแดนอาณาจักรล้านช้างหรือชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงนั้นสรุปจากที่ศาสตราจารย์รัช ปุณโณทก^๑ ได้กล่าวสรุปไว้ ๒ ระยะด้วยกัน ดังนี้

^๑ รัช ปุณโณทก. อักษรโบราณอีสาน : อักษรวิทยาอักษรตัวธรรมและไทยน้อย. (กรุงเทพฯ : สยามเพรสแมเนจเม้นท์). ๘๙-๙๓.

๑. ระยะแรกของการแพร่กระจายอักษรสุโขทัยเข้าสู่ลุ่มแม่น้ำโขงโดยตรง

๑.๑ เหตุผลทางด้านประวัติศาสตร์ จากหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์พบว่า อาณาจักรสุโขทัยได้ติดต่อกับดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงและมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดในฐานะที่เป็นรัฐไทยด้วยกัน เช่น ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงได้กล่าวถึงดินแดนอาณาจักรสุโขทัยและชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงหลายครั้งในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง(หลักที่ ๑) เช่น

- “...ทั้งมาลาวกาวและไทย เมืองได้หล้าฟ้า...ไทยชาวอุชาวของมาออก”

- “...เท่าฝั่งของถึงเวียงจันทน์เวียงคำเป็นที่แล้ว...”

ในสมัยพระยาสิทธิไธ ดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงได้มีผู้นำชุมชนรวบรวมเป็นรัฐเอกราชชื่อว่าพระเจ้าฟ้ารุ่ง ซึ่งเป็นการเริ่มต้นประวัติศาสตร์ในดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงสืบต่อมา ส่วนพระยาสิทธิไธเองก็ยอมรับความเป็นเอกราชของพระเจ้าฟ้ารุ่ง ดังปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๘ (เขาสุมณกฎ)ว่า

“...เบื้องตะวันออก...ถึงของพระญาท้าวฟางอม...”

จากข้อความนี้แสดงให้เห็นว่าพระยาสิทธิไธนั้นทรงยอมรับความเป็นรัฐที่อยู่ในการปกครองของพระเจ้าฟ้ารุ่ง(ฟ้ารุ่ง)ว่าเป็นรัฐอิสระหรือเป็นรัฐเอกราช

ในตำนานมูลศาสนาซึ่งเป็นตำนานการเผยแผ่ศาสนา ได้กล่าวถึงพระภิกษุเมืองสุโขทัย ๘ รูปที่ศึกษาพระพุทธศาสนาที่สำนักพระอุทุมพรมหาสวามีแห่งเมืองพันท(ลัทธิลังกาวงศ์แบบรามัญ)ซึ่งเป็นพระพุทธศาสนาที่ฟื้นฟูขึ้นในรัชสมัยพระยาสิทธิไธ ครั้นกลับมาถึงสุโขทัยแล้วต่างแยกย้ายกันไปเผยแผ่พุทธศาสนานิกายลังกาวงศ์แบบรามัญในรัฐที่เป็นชนชาติไทย โดยได้กล่าวถึงพระสุวรรณคีรีเถระไปเผยแผ่พุทธศาสนาที่หลวงพระบางว่า

“...เจ้าสุวรรณคีรีเอาศาสนาไปประดิษฐานในเมืองชะวา(ชื่อเดิมของเมืองหลวงพระบาง)...”

๑.๒ เหตุผลทางด้านรูปแบบตัวอักษร พระสุวรรณคีรีเถระที่นำพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ที่เมืองหลวงพระบาง ก็คงจะนำเอาตัวอักษรสุโขทัยสมัยพระยาสิทธิไธไปใช้บันทึกเรื่องราวทางพุทธศาสนา เช่นเดียวกันซึ่งเป็นการแพร่กระจายอักษรสุโขทัยเข้าสู่ดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงด้วย เช่น จารึกลายเขียนสีที่ผนังถ้ำนางอัน (ห่างจากเมืองหลวงพระบางไปทางทิศตะวันตก ๒๕ กิโลเมตร) เป็นตัวอย่างอักษรสุโขทัยสมัย พระยาสิทธิไธที่เข้าสู่ดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงในสมัยนั้น ส่วนศิลาจารึกวัดแคนเมือง สร้าง พ.ศ.๒๐๑๓ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ห่างกันมาก พบว่ามีอักษรวิธีของอักษรตัวธรรมเข้ามาปะปนบ้าง แต่รูปแบบตัวอักษรยังไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก แสดงให้เห็นว่าตัวอักษรสุโขทัยในสมัยพระยาสิทธิไธนั้นก็ยังใช้สืบเนื่องมาจนถึงยุคที่วัฒนธรรมจากอาณาจักรล้านนาเชียงใหม่เข้ามามีอิทธิพลต่อดินแดนลุ่มแม่น้ำโขง

๒.ระยะที่ ๒ เป็นการแพร่กระจายอักษรสุโขทัยเข้าสู่ลุ่มแม่น้ำโขงโดยผ่านทางอาณาจักรล้านนาเชียงใหม่

๒.๑ เหตุผลทางด้านประวัติศาสตร์ ชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงมีความใกล้ชิดกับภาคเหนือหรืออาณาจักรล้านนาโดยตลอด โดยเฉพาะสมัยตอนปลายราชวงศ์มังรายนับตั้งแต่สมัยพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ.๑๕๘๔-๒๐๓๐) เป็นต้นมา พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาก พระสงฆ์มีความสันทัดในพระไตรปิฎกตลอดถึงได้มีการทำสังคายนาพระธรรมวินัยขึ้น และคัมภีร์เหล่านั้นได้แพร่กระจายไปสู่อาณาจักรล้านช้างในสมัยพระเจ้าวิสุทธิราชบ้าง ในสมัยพระเจ้าโพธิสาลราชบ้าง ในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชบ้างดังกล่าวข้างต้น ทำให้อักษรฝักขาม(ซึ่งพัฒนามาจากอักษรไทยสมัยพระยาสิทธิที่พระสุมนเถระนำเข้าไปพร้อมกับเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนล้านนาในสมัยเดียวกันกับพระสุวรรณคิริเถระที่เผยแผ่ศาสนาในล้านช้าง)ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในล้านนาในสมัยนั้นแพร่กระจายเข้าสู่ดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงเป็นอย่างมาก ฉะนั้นตัวอักษร ฝักขามซึ่งมีลักษณะคล้ายกับอักษรสุโขทัยสมัยพระยาสิทธิที่เข้าไปมีอิทธิพลอยู่ในดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงอยู่ก่อนแล้วยังเพิ่มพูนมากขึ้น ตัวอักษรสุโขทัยสมัยพระยาสิทธิที่ผสมผสานกับตัวอักษรฝักขามที่เข้าไปสู่ดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงได้พัฒนารูปแบบอักษรเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มคนลุ่มแม่น้ำโขง ในที่สุดรูปแบบสัณฐานก็พัฒนาต่างไปจากอักษรต้นแบบจึงมีชื่อเรียกว่า “อักษรไทยน้อย” และอักษรไทยน้อยในระยะแรกนี้ได้เป็นต้นแบบของอักษรไทยน้อยในระยะหลังรวมถึงตัวอักษรลาวในปัจจุบันด้วย

๒.๒ เหตุผลทางด้านตัวอักษร จากการศึกษาศิลาจารึกที่สร้างขึ้นในสมัยพุทธศตวรรษที่ ๒๑ ตอนปลาย ในดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงพบว่า อักษรไทยน้อยมีลักษณะเดียวกันกับอักษรฝักขามในภาคเหนือทั้งรูปแบบและตัวอักษร และมีอักษรธรรมบางตัวและอักษรวิธีของอักษรธรรมบางส่วนเข้ามาปะปนกับอักษรไทยน้อย (การใช้พยัญชนะตัวเพ็ญเป็นต้น) ซึ่งรูปแบบดังกล่าวก็คือรูปแบบอักษรขวนของเชียงใหม่เข้ามาปะปนกับอักษรฝักขาม ฉะนั้นจึงเชื่อได้ว่าอักษรไทยน้อยนั้นได้รับอิทธิพลจากอักษรฝักขามของภาคเหนืออีกสมัยหนึ่ง และได้พัฒนารูปแบบสัณฐานและอักษรวิธีเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนแบบ ค่อยเป็นค่อยไปจากอักษรฝักขามและอักษรสุโขทัยสมัยพระยาสิทธิที่มากขึ้นตามลำดับ

อักษรไทยน้อยที่ถือว่าเป็นต้นแบบของอักษรไทยน้อยในปัจจุบันซึ่งพบเห็นการคลี่คลายที่เริ่มแตกต่างจากอักษรไทยสมัยสุโขทัยโดยได้พบวิธีการเขียนที่ใช้พยัญชนะซ้อนกันสองตัวแบบย่อ โดยที่พยัญชนะตัวหน้าใช้ตัวเต็ม ส่วนพยัญชนะตัวหลังใช้ครึ่งตัวหลังโดยจะเห็นการใช้มากในสมัยหลัง ได้แก่ การเขียน ห นำ คือ ห นำ ม (**หฺม**) และ ห นำ น (**หฺน**) ซึ่งวิธีการดังกล่าวไม่พบในอักษรวิธีอักษรสมัยสุโขทัย วิธีการเขียนดังกล่าวเริ่มปรากฏในจารึกแควนเมือง (พ.ศ. ๒๐๗๓) เป็นต้นมา

ตัวอย่างอักษรไทยน้อย

จารึกวัดแดนเมือง ด้าน ๑ (พ.ศ. ๒๐๗๓)
วัดปัจจันตบุรี อ. โพนพิสัย จ.หนองคาย

จารึกวัดศรีบุญเรือง (พ.ศ. ๒๑๕๑)
วัดศรีบุญเรือง อ.เมือง จ.หนองคาย

ตัวอย่างอักษรไทยน้อยที่จารในใบลานในปัจจุบัน

อักษรวิธีอักษรไทยน้อย

อักษรไทยน้อย หรืออักษรลาวเดิม เป็นอักษรที่นิยมเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับคติโลกโดยเฉพาะ กฎหมาย พงศาวดาร ประวัติศาสตร์ หรือวรรณกรรมนิทานพื้นบ้าน ไม่นิยมเขียนเรื่องเกี่ยวกับคตินิยม โดยเฉพาะเรื่องที่เขียนด้วยภาษาบาลี เพราะมีตัวอักษรน้อยไม่พอต่อการเขียน แต่นิยมเขียนภาษาถิ่น(ภาษาลาวและภาษาไทยถิ่นอีสาน)ซึ่งจะมีพยัญชนะที่ตรงกับเสียงภาษาถิ่นเท่านั้น อักษรวิธีของอักษรไทยน้อยส่วนมากจะเหมือนกันกับอักษรวิธีของไทยปัจจุบันและอักษรวิธีลาว(เพราะอักษรไทยน้อยเป็นต้นแบบของอักษรลาว) จะแตกต่างตรงที่มีอักษรวิธีอักษรธรรมปะปนอยู่บ้าง เช่นตัว หอยหายค่น้ำ(ย หางยาว) การใช้สระเอียที่มีตัวสะกดจะใช้เชิง ย ตัวเดียว หรือการใช้ตัวเพื่องในอักษรธรรมมาประสมกับพยัญชนะของอักษรไทยน้อย เป็นต้นโดยอักษรวิธีของอักษรไทยน้อยจะวางพยัญชนะต้นไว้บนบรรทัด และวางสระไว้รอบพยัญชนะต้น คือด้านหน้า ด้านหลัง ด้านบน ด้านล่างเหมือนอักษรวิธีไทยปัจจุบัน พยัญชนะ

ตัวสะกดที่วางไว้บนบรรทัดเดียวกันกับพยัญชนะ(ยกเว้น ตัว ย สะกด) ส่วนพยัญชนะตัวควบกล้ำ จะวางไว้ใต้บรรทัด

พยัญชนะอักษรไทยน้อย

พยัญชนะเดี่ยวอักษรไทยน้อยมี ๒๗ รูป คือ

ก	ข	ค	ง	จ	ฉ
ก	ข	ค	ง	จ	ช, ฌ
ด	ต	น	ท	น	บ
ด	ต	น	ท	น	บ
ธ	ฒ	ณ	พ	ผ	ม
ป	ฝ	ฝ	พ	ฟ	ม
ย	ร	ล	ว	ฬ	ห
ย	ร	ล	ว	ฬ	ห
อ	ฮ	ร			
อ	ฮ	ร			

พยัญชนะควบกล้ำ

พยัญชนะควบกล้ำ หรือพยัญชนะตัวนำและพยัญชนะตัวตามที่มีปรากฏมากที่สุดมี ๖ รูป คือ เมื่อพยัญชนะตัวตาม ตามหลังพยัญชนะตัวนำ มักจะเปลี่ยนรูปโดยตัวตามจะใช้ครั้งตัว (น และ ม) หรือใช้ตัวเพื่องของอักษรธรรม (ย และ ล) ดังนี้

ท (ท) น (น) มีรูปเป็น	ท	เช่น	ทณ	(หนาม)
ท (ท) ม (ม) มีรูปเป็น	ท	เช่น	ทม	(หมาก)
ท (ท) ล (ล) มีรูปเป็น	ท	(หรือ) ท	เช่น	ทล (หรือ) ทล (หลั่น = เล่น)
ท (ท) ย (ย) มีรูปเป็น	ท	เช่น	ทย	(หญ่า)
ท (ท) ร (ร) มีรูปเป็น	ท	เช่น	ทร	(พยาธิ)
ท (ท) ฬ (ฬ) มีรูปเป็น	ท	เช่น	ทฬ	(สนอง) เช่น

หลักการเขียนพยัญชนะอักษรไทยน้อย

การเขียนอักษรไทยน้อยโดยทั่วไปนั้นนิยมเริ่มเขียนตั้งแต่หัวตัวอักษรเหมือนกับอักษรไทย แต่ต่างกันที่อักษรไทยน้อยนิยมเขียน ได้เส้นบรรทัดซึ่งแตกต่างกับการเขียนอักษรไทยในปัจจุบันที่เขียนบนเส้นบรรทัด

ก	ก ก ก
ข	ข ข ข
ค	ค ค ค
ง	ง ง
จ	จ จ จ
ฉ	ฉ ฉ ฉ ฉ
ด	ด ด
ต	ต ต ต
น	น น น
ท	ท ท ท

น	น น น
บ	บ บ บ
ป	ป ป ป
ผ	ผ ผ ผ
ฝ	ฝ ฝ ฝ
พ	พ พ พ
ภ	ภ ภ ภ ภ
ม	ม ม ม
ย	ย ย ย
ร	ร ร ร
ล	ล ล ล
ว	ว ว ว

၁	၁	၁	၁
၂	၂	၂	၂
၃	၃	၃	၃
၄	၄	၄	၄
၅	၅	၅	၅

ឥរះ

สระอักษรไทยน้อยใช้เขียนไว้รอบพยัญชนะตัวเต็ม คือ ด้านหน้า เรียกว่า สระหน้า ด้านหลัง เรียกว่า สระหลัง ด้านบน เรียกว่า สระบน ด้านล่าง เรียกว่า สระล่าง เหมือนสระอักษรไทยปัจจุบัน มี ๒๓ รูป ดังนี้

ອະ	ອາ	ອິ	ອີ	ອື	ອົ
ອະ	ອາ	ອິ	ອີ	ອື	ອົ
ອຸ	ອູ	ເອະ	ເອ	ເອະ	ເອ
ອຸ	ອູ	ເອະ	ເອ	ເອະ	ເອ
ໂອະ	ໂອ	ເອາະ	ອອ	ອົງ	ເອັງ
ໂອະ	ໂອ	ເອາະ	ອອ	ອັງ	ເອີ້ຍ
ເອີ	ເອື້ອ	ອຳ	ໄອ	ເອົາ	
ເອອ	ເອື້ອ	ອຳ	ໄອ	ເອາ	

สระพิเศษ อีก ๒ ตัว คือ

๑. -๓ ตัว ย เพื่อง ใช้เขียนแทนสระเอีย เมื่อมีตัวสะกด เหมือนกับอักษรธรรมอีสาน เช่น

ฏ๓๑ (เกี้ยว), ๓๓๑ (เสียง)

๒. ๓ ตัว หยอหยาดน้ำ ใช้เท่ากับเสียง สระออ สะกดด้วย ย (ออย) เหมือนกับอักษรธรรมอีสาน

เช่น คิ (คอย), ๓๓ (น้อย)

หลักการเขียนสระอักษรไทยน้อย

การเขียนสระอักษรไทยน้อยโดยทั่วๆ ไปนั้นนิยมเขียนได้เส้นบรรทัดเหมือนกับพยัญชนะ
อักษรไทยน้อย ดังนี้

- ะ	ะ ะ
- ๓	๓ ๓
๐ -	๐ ๐
๑ -	๑ ๑
๑ -	๑ ๑ ๑
๑ -	๑ ๑ ๑
-)	)
-)	))

๒-	๒ ๒
๓-	๓ ๓ ๓ ๓

ตัวสะกด

ตัวสะกดในอักษรวิธีอักษรไทยน้อยนั้น นิยมสะกดด้วยพยัญชนะเต็มโดยเขียนไว้บรรทัดเดียวกันกับพยัญชนะต้น โดยมีตัวสะกด ๘ เหมือนอักษรวิธีภาษาไทยปัจจุบันคือ

๑. ภา (แม่กก) เช่น ภาว (มาก) จัก (จัก) ลูก (ลูก) แภา (แอก)

๒. ๑^๒ (แม่กด) เช่น ๑วต, ๑วฺจ (สาด) คัด, คัฏ (คืด) ยวต, ยวฺจ (ญาติ)

๓. ๒ (แม่กบ) เช่น ๒วบ (ขาบ) ๒ิบ (บับ) ๒วบ (แจบ) ๒อบ (โลก)

๔. ๓ (แม่กง) เช่น คัฏ (คึง) ๓วฺจ (สูง) ๓วฺจ (แป้ง) ๓ว (เลียง)

๕. ๔ (แม่กน) เช่น ๔ว (ก่น) ๔ว (สั่น) คัฏ (กิ่น) ๔ว (เสือน)

๖. ๕ (แม่กม) เช่น ๕ว (จาม) ๕ว (แก้ม) ๕ว (สั้ม) ๕ว (เสียม)

๗. ๖^๓ (แม่เกย) เช่น ๖ว, ๖ว (ขาย) ๖ว, ๖ว (ขาย, ทราย) ๖ว, ๖ว (เลข)

๖ว, ๖ว (ราย)

๘. ๖ (แม่เกอว) เช่น ๖ว (ก้าว) ๖ว (เข้า) ๖ว (เลว) ๖ว (เกี้ยว)

วรรณยุกต์

วรรณยุกต์ในอักษรไทยน้อยไม่มีรูปเหมือนกับอักษรธรรมอีสาน แต่มีเสียงวรรณยุกต์ครบทั้ง ๕ เสียงเหมือนภาษาไทย โดยที่ผู้อ่านต้องค้นหาเสียงเอาเองตามความหมายของประโยคหรือข้อความนั้นๆ เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา เหมือนกันกับอักษรธรรมอีสานทุกประการ (แต่อักษรลาวซึ่งพัฒนาจากอักษรไทยน้อยไปเป็นอักษรประจำชาติได้เพิ่มวรรณยุกต์เหมือนอักษรวิธีไทย และปรับปรุงพยัญชนะบางตัวเพื่อให้สะดวกแก่การพิมพ์)

^๒ แม่กก ใช้ประสมกันทั้ง ๑ (ด) และเชิง ๓ (ส)

^๓ แม่เกย ใช้ประสมกันทั้งตัวเต็ม (๒) และตัวเชิง (๖)

เครื่องหมาย

เครื่องหมายในอักษรไทยน้อยมีดังนี้

๑. ไม้ขีด ใช้เป็นไม้หันอากาศ ในคำที่ประกอบด้วยสระอะ ที่มีตัวสะกด เช่น

อ๋ว (อัน) ม๋ว (นั่น)

ใช้ประกอบกับคำที่ประสมด้วยสระ เอะ เอ ที่มีตัวสะกด เช่น

เอ๋ว (เป็น) เหว่, เหว้ (เหตุ)

ใช้ประกอบกับสระ เอีย ที่ไม่มีตัวสะกด เช่น

เวิ้ (เสีย) เมิ้ (เมีย)

๒. ไม้ขีด ใช้แทนเสียงสระ ออ ที่ไม่มีตัวสะกด เมื่อเขียนภาษาอีสาน เช่น

บ๋ (บ) พ๋ (พ่อ) ก๋ (ก)

๓. ไม้กง หรือไม้กุ่ม ใช้เขียนแทนสระโอะ ลดรูป เช่น

คิม (คม) ติม (ตัน)

๔. ๕, ๖ ไม้ยมก เหมือนเลข ๒ ใช้เขียนซ้ำคำหรือซ้ำความ เช่น

ตว ๕ (ต่างๆ) นว ๕ (นานา)

๕. เครื่องหมายควง คล้ายเครื่องหมายปีกกา ใช้สำหรับอ่านคำหรือข้อความต่อเนื่องที่อยู่ด้านหน้า (อ่านประสมกับคำบนก่อนแล้วค่อยอ่านประสมกับคำล่างตามลำดับ) เช่น

ก

คิม

(คนดี คนเลว)

เวิ้

๖.

ขั้	
ตำลึง	บาท
เพื่อง	สลึง
	ไฟ

 เครื่องหมายมาตราขั้ เช่น

๑	
	๒

 อ่านว่า ขั้ ๑ ตำลึง ๒ สลึง

ตัวเลข

ตัวเลขในอักษรไทยน้อยมี ๑๐ รูป เหมือนภาษาไทยปัจจุบัน ดังนี้

๑	๒, ๓	๔, ๕	๖	๗	๘	๙	๐
๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘

หมายเหตุ

๑. เลขหลักหน่วยเขียนตามปกติ เหมือนอักษรวิธีไทยปัจจุบัน
๒. เลขหลักสิบ ส่วนมากจะเขียนจำนวนเต็มสิบแล้วตามด้วยจำนวนเศษ (ยกเว้น ๒๐ - ๒๕ บางครั้งใช้คำว่า ซาว หมายถึง ๒๐ แทน) เช่น

๕๐๕ (๒๕) หรือ ๕๐๖ ๕ (๒๕) ๕๐๖ (๔๘)

๓. เลขหลักร้อยขึ้นไปจะใช้ตัวหนังสือบอกจำนวนเต็ม ตามด้วยจำนวนเศษ เช่น

๕ ๕ (๒๐๐) ๕ ๕ ๕ ๕ (๒,๕๕๕) ๕ ๕ ๕ ๕ (๘๔,๐๐๐)

๔. บางครั้งก็เขียนตามปกติเหมือนอักษรวิธีไทยปัจจุบัน เช่น

๕๐ (๘๐) ๕๐๐ (๓๐๐) ๕๐๐๐ (๖,๐๐๐)

วิธีประสมอักษร

วิธีประสมอักษรของอักษรไทยน้อยเหมือนกับอักษรวิธีภาษาไทยปัจจุบัน คือ วางสระไว้รอบพยัญชนะต้น ทั้งด้านหน้า ด้านหลัง ด้านล่าง และด้านบน พยัญชนะตัวสะกดก็เขียนไว้บนบรรทัดเดียวกันกับพยัญชนะต้น โดยใช้พยัญชนะเต็ม (ยกเว้น ตัว ย สะกดที่ใช้ตัวเพ็อง ย) ส่วนพยัญชนะควบกล้ำจะใช้พยัญชนะตัวเพ็องของอักษรธรรมอีสานมาปะปนบ้าง และการใช้สระเอื้อที่มีตัวสะกดจะใช้เชิง ย ตัวเดียว เหมือนอักษรวิธีอักษรธรรมอีสาน

การประกอบพยัญชนะต้นกับสระหน้า ตัวอย่างเช่น

๕ (ไป) ๕ (แก้) ๕ (โต)

การประกอบพยัญชนะต้นกับสระหลัง ตัวอย่างเช่น

๕ (ตา) ๕ (มา) ๕ (นำ)

การประกอบพยัญชนะต้นกับสระบน ตัวอย่างเช่น

๕ (มี) ๕ (ชื่อ) ๕ (จึง)

การประกอบพยัญชนะต้นกับสระล่าง ตัวอย่างเช่น

๕ (หนู) ๕ (งู) ๕ (ปู)

การประกอบพยัญชนะต้นกับสระหน้าและสระหลัง ตัวอย่างเช่น

๕ (เจ้า) ๕ (เกา) ๕ (เช่า)

การประกอบพยัญชนะต้นกับสระหน้า และสระบน ตัวอย่างเช่น

๕ (เถิง) ๕ (เถิน) ๕ (เถย)

แบบฝึกหัดอ่านที่ ๑

(แจกแม่ ก กา และตัวสะกด)

การแจกวิธีประสมอักษรต่อไปนี้ จะใช้พยัญชนะ ก เป็นตัวอย่าง เพื่อให้ผู้เรียนอักษรไทยน้อยได้ฝึกหัดอ่านและหัดแจกให้เข้าใจ เพื่อแจกพยัญชนะตัวอื่นๆ ซึ่งแจกเหมือนกันดังนี้

การแจกสระ

อะ	อา	อิ	ี	ุ	ู
กะ	กา	กิ	กี	กู	กู
อ	อา	เอะ	เอา	แอะ	แอ
อ	อา	เอะ	เอา	แอะ	แอ
โอะ	โอา	เอาะ	เอา (ใช้ ำ แทน)	เอา	เอา
โอะ	โอา	เอาะ	เอา	เอา	เอา
เอา	เอา	เอา	เอา	เอา	เอา
เอา	เอา	เอา	เอา	เอา	เอา

การแจกพยัญชนะตัวสะกด แม่ กก

ก	กก	ก	ก	ก	ก
ก	กก	ก	ก	ก	ก
ก	กก	ก	กก	ก	กก
ก	กก	ก	กก	ก	กก
ก	กก	ก	กก	ก	กก
ก	กก	ก	กก	ก	กก

การแจกพยัญชนะตัวสะกด แม่ กด

กั	กาด	กิด	กิด	กิด	กิด
กั	กาด	กิด	กิด	กิด	กิด
กุด	กูด	กั	กาด	กิด	กิด
กุด	กูด	กั	กาด	กิด	กิด
กอด	กอด	กิด	กิด	กิด	กิด
กอด	กอด	กิด	กิด	กิด	กิด

การแจกพยัญชนะตัวสะกด แม่ กบ

กั	กาด	กิด	กิด	กิด	กิด
กั	กาด	กิด	กิด	กิด	กิด
กุด	กูด	กั	กาด	กิด	กิด
กุด	กูด	กั	กาด	กิด	กิด
กอบ	กอบ	กิด	กิด	กิด	กิด
กอบ	กอบ	กิด	กิด	กิด	กิด

การแจกพยัญชนะตัวสะกด แม่ กง

กั	กาด	กิด	กิด	กิด	กิด
กั	กาด	กิด	กิด	กิด	กิด
กุด	กูด	กั	กาด	กิด	กิด
กุด	กูด	กั	กาด	กิด	กิด
กอง	กอง	กิด	กิด	กิด	กิด
กอง	กอง	กิด	กิด	กิด	กิด

การแจกพยัญชนะตัวสะกด แม่ กน

กัณ	กณณ	กัณ	กัณ	กัณ	กัณ
กัณ	กาน	กัณ	กัณ	กัณ	กัณ
กุน	กุน	กัณ	กณณ	กัณ	กัณ
กุน	กุน	กัณ/กณ	กณ	กน	กอน
กอน	กอน	กุน	กัณ	กัณ	
กอน	กอน	กัณ	กัณ	กัณ	

การแจกพยัญชนะตัวสะกด แม่ กม

กัณ	กณณ	กัณ	กัณ	กัณ	กัณ
กัณ	กาม	กัณ	กัณ	กัณ	กัณ
กุน	กุน	กัณ	กณณ	กัณ	กัณ
กุน	กุน	กณ	กณ	กน	กอน
กอน	กอน	กุน	กัณ	กัณ	
กอน	กอน	กัณ	กัณ	กัณ	

การแจกพยัญชนะตัวสะกด แม่ เกย

กัณ (ใช้ ไก แทน)	กณณ	กัณ	กัณ	กัณ	กัณ
กัณ	กาย	กัณ	กัณ	กัณ	กัณ
กุน	กุน	กัณ	กณณ	กัณ	กัณ
กุน	กุน	กัณ	กณ	กน	กอน
กอน	กอน	กุน	กัณ	กัณ	กัณ
กอน	กอน	กัณ	กัณ	กัณ	กัณ

การแจกพยัญชนะตัวสะกด แม่ เกว

กาว	กัณ	กัณ	กาว	กาว	กาว
กาว	กัณ	กัณ	กาว	กาว	กัณ

แบบฝึกหัดอ่านที่ ๒

ตัวอย่างอักษรไทยน้อยข้อความคัดลอกจากเรื่อง สมาสงสาร
(จากหนังสืออักษรโบราณอีสาน ของศาสตราจารย์รัช ปุ่นโนทก)

แบบฝึกหัดอ่านที่ ๓

ตัวอย่างอักษรไทยน้อย คัดลอกจากต้นฉบับพงศาวดารเมืองสทศนคร

(จากหนังสืออักษรโบราณอีสาน ของศาสตราจารย์รัช ปุณฺณโก)

คำอ่านปัจจุบัน พงศาวดารเมืองสกลนคร

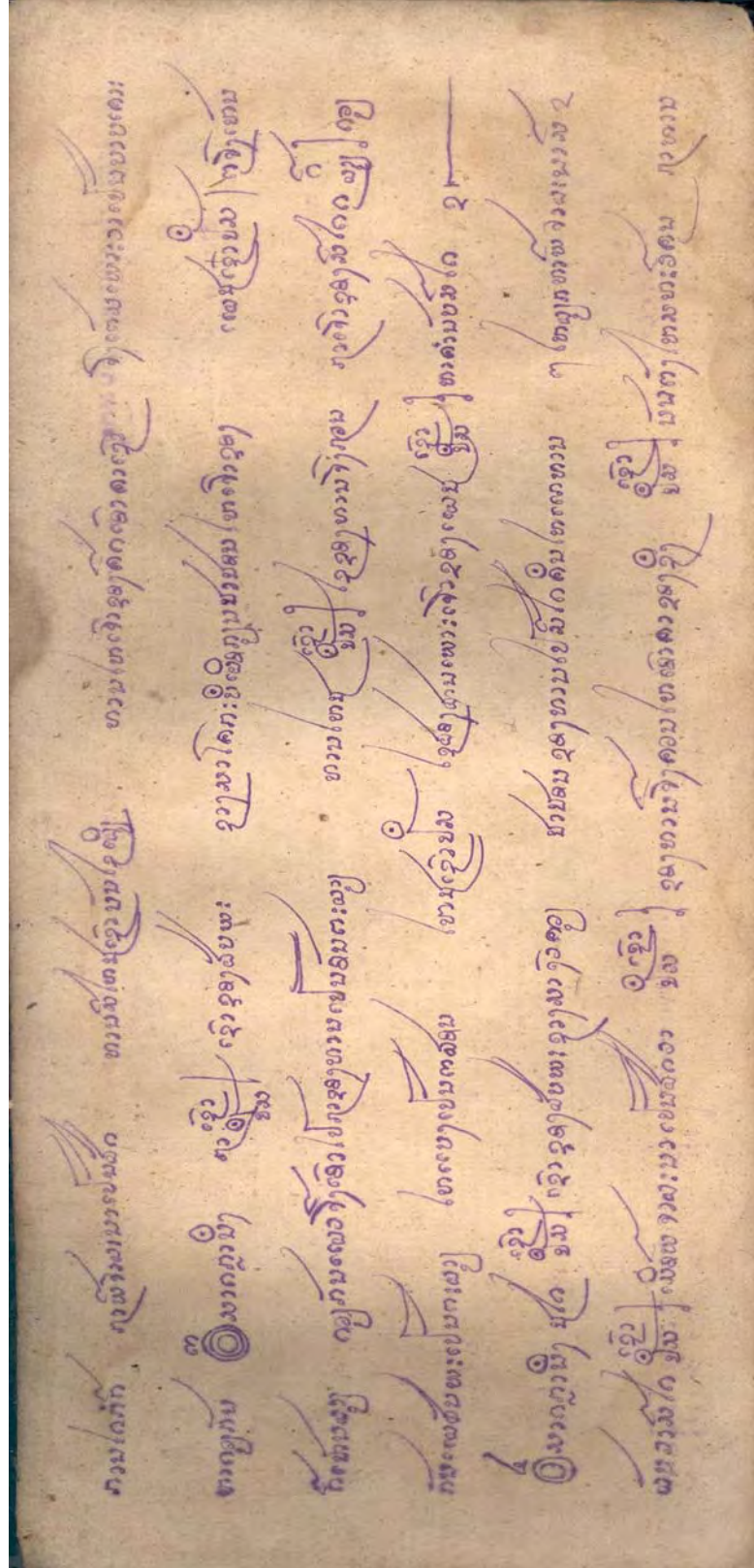
แบบฝึกหัดอ่านที่ ๔

ตัวอย่าง ต้นฉบับลายมือพงศาวดารเมืองสกลนคร

(จากหนังสืออักษรโบราณอีสาน ของศาสตราจารย์รัช ปุ่นโนทก)

แบบฝึกหัดอ่านที่ ๕

(ตัวอย่าง กฎหมายโบราณ จากเอกสารสมุดข่อย)

[illegible]

